

ISSN 1736-1370

Kuhu kaotas Hiiumaa aastaga 884 elanikku? lk 4 • Toomas Paap taastab puhkpilliorkestrit lk 5

HIIU LEHT

www.hiuleht.ee

**LAURI
ANDRESSEL:**
“Viime Kivi-Jüri
muuseumi!”
lk 6

Nr 87 (2554)

REEDE • 4. november 2022

HIND 2.50€

Purjetajad panustavad noortele

Möödunud laupäeval toimunud purjetamishooaja lõpupeol väljendati noorte purjetajate pealekasvu olulisust mitmel korral nii sõnas kui ka teos.

Noorpurjetajad koos treenerite ja kõigi oma auhindadega. Vasakult: Robin Mägi, Joosep Grahv, Andres Kuuse, Mia Maria Hinnobert, Ott Saar, Anni Rätsep, Martin Põllu, Rasmus Kuuse, Rudolf Roosa, Karl-Aleks Pajuri ja Rutger Kursson.

PIRET EESMAA

piret.eesmaa@hiuleht.ee

Lisaks komisjoni valitud isiklikele ja meeskondlikele tunnustustele, toimus Kärkla sadama ellingus kohapeal elektrooniline rahvahääletus, mille käigus tunnistati Aasta Teoks kaheksa uue paadi soetamine Dago noorpurjetajaile. LEADER projektitoetusega ning valla, spordikooli ja jahtklubi Dago koostöös sündinud projekt on loonud võimaluse kaasata treenitutesse Hiiumaal veelgi rohkem noori, samuti tingimused treenimiseks, liikumaks edasi järgmisesse paadiklassi.

Aasta Uustulnuka auhinna, mis selgus ka rahvahääletusel, pälvis rõivasari Hingelt Mereline, mille müügist saadud raha läheb noorpurjetajate toetuseks. Aastaga on müüdnud pea-aegu 200 pusa ja umbes 60 mütsi, mis liiguvad ringi Eestis, Lätis, Inglismaal, Rootsis, Itaalias, jne. Puhast tulu on projektist saadud ligi 1500 eurot. Auhinna vastu võtnud Dago jahtklubi juht Kai Kallas andis 50-eurose kinkekaardi üle noorpurjetajaile sõnadega: „Kuna kogu brändi mõte

on toetada noorpurjetajaid, annan ka auhinna üle just neile.“ Sama tegi suurjahtide kategooria Aasta meeskonna tiitli vastu võtnud Olympic meeskonna liige Meelis Pielberg 500-eurose õhtusöögi tšekiga. Juba sügise hakul Pärnus ütles Pielberg maailmameistrivõistluste tulemuste eest tunnustust vastu võttes, et oma jahi suurest

AASTA NOORSPOURLANE – **Rutger Kursson**
AASTA SPORTLANE – **Tauno Telvik**
AASTA MEESKOND (suured jahid) – **Olympic**
AASTA MEESKOND (väiksed jahid ja Folkboodid) – **Bacchus**
AASTA MEREMATK – **Hiiu Purjelaeva seltsi paadimatk**
AASTA TEGU – **8 uut paati noortele purjetajatele** (Hiiumaa spordikooli ja Hiiumaa vallavalitsusega)
AASTA UUSTULNUK – **“Hingelt mereline” brändi loomine noorpurjetajate toetuseks**

võidust rõõmustab teda hoopis rohkem see, et Hiiumaal on nii palju noori purjetajaid.

Ka Sõru merekooli vedaja Katrin Visnapuu nimetas aasta suurimaks kordaminekuks uute optimist-paatide soetamist noortele. Varrasem paadipark oli tema sõnul antiikne ning nüüdseks on see leidnud koha muuseumis.

Suured on eeskujuks

Tuleviku eesmärkidest jäid kõlama noortega seotud ambitsioonid. Sven Nuutmann käis välja mõtte, tuua Hiiumaale noorte purjetamise meistrivõistlused ning Kalev Vapper arvas, et Hiiumaalt võiks välja kasvada ka olümpia-purjetaja.

Kuigi suured purjetajad tähtsustasid noori, on nende headel tulemustel eeskujuna kindlasti oma roll. Olympicu ja Matilda 4 saavutus silmas pidades ütles Nuutmann, et mandrilt vaadates tundub, nagu Dago oleks Eesti kõige suurem jahtklubi. Vapper leidis, et kaptenid Tiit Vihul ja Juss Ojala oleksid väärt ausammast näiteks tühjaks jäänud Kivi-Jüri kohale Kärkla ringristmiku kõrval. 🐦

**Täna, reedel,
sulgeme ralli tõttu
Hiiu Lehe toimetuse
kell 15.30**

PEEP LILLEMÄGI

MTÜ Viscosa Kultuuritehas juht Marco Pärtel.

Hiiumaale tuleb Euroopa esimene discgolfi siserada

MTÜ Viscosa Kultuuritehas juhatuse liikme Marco Pärteli sõnul on Kõrgessaare tehase müüride vahel valmimas discgolfi siserada, mis peaks olema esimene omataoline kogu Euroopas.

„Korvid on kohal, radade plaan tehtud ja eelduslikult saab mängida juba sellest laupäevast,“ rääkis Pärtel. Kõrgessaare raja teeb ainulaadseks asjaolu, et katuse all ja müüride vahel on tegemist siserajaga, kus saab ala harrastada ka talvel. „Sellisena võib see olla terves Euroopas ainulaadne,“ lausus mees, viidates Eesti discgolfi harrastajatele kuulud arvamusele, et nemad siserada ku-sagil näinud ei ole.

Hiidlane discgolfs maailma tippu?

Eesti discgolfar Kristin Tattar on sellel alal tänavu jõudnud maailmas absoluutsesse tippu, küllap see innustab. Aastaringse harjutamise võimalus teeb ala loodetavasti vaid populaarsemaks ning toob Hiiumaale ka hooajavälisel ajal turiste.

„Rada on kõigile tasuta kasutamiseks. Loodetavasti saame mingi hulga kettaid harrastajatele, kellel varustust veel ei ole, raja algusesse korvist võtta. Hea, kui need saavad sinna ka pärast mängu lõppu tagasi järgmistele mängijatele. Rajal on kindlasti ka veidi ohtlikumaid kohti, mis saavad olema tähistatud ja nendes alades liikumine on selgelt omal vastutusel,“ selgitas Pärtel.

Koostööettepanekud oodatud

Kuuldused, et aastaid hüljatuna seisnud kalatehase müüride vahel midagi toimub, on levinud, ja järjest tuleb ka erinevaid koostööettepanekuid. Discgolfi arendamise plaan tõi kohale ka golfihuvilised, kes pakkusid, et võiks rajada lahtilööride harjutamise ala – range'i. Ala on avastamas käinud kunstnikud, nende siht on 2024. aasta suvi, kui Hiiumaal tähistatakse kunstiaastat.

„Olen väga tänulik, et meie esitatud taotlus kultuuritehase teatriala arendamiseks pälvis Hiiumaa valla kaasava elarve hääletusel toetuse. See on usaldus, mida püüame õigustada,“ lausus Marco Pärtel lõpetuseks ja kinnitas, et kultuuritehase arendamisega liigutakse soovitud tempos edasi.

PEEP LILLEMÄGI

Omadega merepoole

Vahepeal oli nii, et olid otikas ja opakad ja mõni üksik purjetaja ka. Näiteks Juss. Ja oli ka Orjaku, kust on välja kasvanud näiteks Sven Nuutmann. Sõrle aga sõitis veel neli-viis aastat tagasi Anni Rätsep svert selgas bussiga. Aga nüüd on nii, et on suur ja uhke Kärkla sadam, kuhu mahub ellingu kõrvale lausa helikopteriga maanduma ja ILCAD ja Orjakus maailma ilusaim väikesadam ja Sõrul merekool, kuhu lapsed ei mahu vaat et äragi ja sadam, kuhu purjetatakse vähemalt kaks korda aastas muusikafestivalile. Ja nii on ka, et unistame olümpiapurjetajast! Äge.

Age on, kui meri on valgeid purjekaid täis ja et purjetama tullakse tervete peredega. Ja äge, et valitakse purjekad, mitte mootorpaadid. Ja et mandrile paistab, nagu Dago oleks kõige suurem jahtklubi Eestis ja et selle lipu all sõidetakse ja võidetakse maailmameistrivõistluseid. Ja äge, et üks neist kaptenitest on seesama Juss, kes purjetas juba siis, kui opakad lebasid otikas pöösa all. Kui sellisest algusest saab maailmameistrivõistlustele, siis algusest, milles tegutsevad praegused noored, võib olümpiavõitjaks saada küll. Vabalt.

Ja üks asi on veel hästi äge. Et me oleme jälle omadega merepoole ja purjetajaid on järjest rohkem ja see pisik muudkui paljuneb nii suurte kui ka väikeste seas. Mõlen, et... Selleks, et maailma paremini mõista, peabki ju vahepeal ära käima ja mõnes mõttes on samm kai pealt merele ju sama suur kui sõit Euroopast Aasiasse.

Piret Eesmaa

ILCA 4
on ühepurjeline noorte ühepaadiklass
4,23 m

on ILCA 4 paadi üldpikkus

4,7 m²

on ILCA 4 paadi purjepindala

HL Toimetus:
Avatud E–R kl 9–17
Vabrikuväljak 1, 92411 Kärkla
tel: 463 2199,
e-post: hiuleht@hiuleht.ee
Kuulutusd: 463 2199 hiuleht@hiuleht.ee
Reklaam: 463 2198 irna.sarapuu@hiuleht.ee

Peatoimetaja: Piret Eesmaa
Ajakirjanikud: Tapio Vares, Raul Vinni, Peep Lillemägi, Harda Roosna, Kadri Taperson, Madli Maruste, Katrin Kivivouri
Küljendaja: Kaja Hiis-Rinne **Korrekto:** Mirja Soop
Klienditeenindaja: Annika Kibuspuu 463 2199
Klienditeenindaja: Irina Sarapuu 463 2198
Reklaamikuulutused: kyljendus@hiuleht.ee
Tellimine: HL toimetuses ja postkontoris.
Kuulutused, tellimused välismaale: HL toimetuses.
Väljaanne ei vastuta kuulutuste/reklaamide sisu eest.
Väljaandja: Hiiu Meedia OÜ, Vabrikuväljak 1, Kärkla
Trükkija: Printall.
Hiiu Leht on Eesti Meediatöövõtte Liidu liige.

Toimetusel on õigus kirja ja kaastöid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Kaebeuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse, pn@eal.ee või tel 646 3363.
Kõik ajalehes Hiiu Leht ja selle lisades avaldatud artiklid on autoriõigustega kaitstud teosed ning nende reprodutseerimine, levitamine ja edastamine mis tahes kujul on ilma Hiiu Meedia OÜ kirjaliku nõusolekuta keelatud.

Kojukanne: AS Eesti Post 661 6616, info@omniwa.ee

Ülekanded: Hiiu Meedia OÜ • arve nr EE532200221079041002 Swedbank

ARUTELU

Lasteaiakoht kui kohaliku arengu nurgakivi

AIVAR VIIDIK

Kärkla osavalla vanem

Paraku on viimasel ajal liiga sagedasti üks klots tervikust puudu jäänud – töökoht on, elamine on, aga lasteaed on täis või asub kümnete kilomeetrite kaugusel.

„Mitmed aastad on Kärklas olnud lasteaiakohtade pöud. /---/ Samas pole vallavalitsus teinud ühtegi sammu, et olukorda kiiresti lahendada. Kui öelda, et vii-ge oma lapsed iga päev Kärldast Kõrgessaarde, pole see kindlasti lahendus.“ Nii kirjutasin voli-kogu esimehena Hiiu Lehes veidi rohkem kui aasta tagasi. Ja sain nii vallavanemalt kui lasteai-ajuhatajalt vastuse, et kõik on korras, kõik saab lahenduse ja Kärkla lasteaias kohtade puudust pole.

Praeguseks on seis paraku selline, et Kärkla lasteaias oli mõned nädalad tagasi reaalset ukse taga kuus ja ootelehel 33 last. Ning juhataja saadetud kiri, mis algas sõnadega „Tungiv vajadus“, viitas sellele, et juba praegu on söimesoovijaid rohkem kui kohti, samas avaldusi saab esitada mai-kuuni. Sellelt pinnalt võiks võtta veelgi kriitilisema hoiaku, aga ega see olukorda lahenda.

Positiivse poole pealt tunnen suurt heameelt koos kõigi nen-de 305 lapse vanemaga, kelle järelkasv Hiiumaa lasteaedades sirgub. Sest just teie loote meie tulevikku. Ja just sellist tulevikku on Hiiumaal arenemiseks kõige enam vaja. Et sünniks järelkas-vu, kes täidaks lasteaiad, sealt koolid ja töökohad ning viiks elu edasi. Oleme juba aastaid tagasi seadnud valla arengukavas ees-märgiks 10 000 elanikku. Kaht-lemata on kõige jätkusuutlikum tee selle eesmärgini jõudmiseks evolutsiooniline ehk meil peab olema süsteem, mis toetab nii arengut kui rahvastiku kasvu.

Oleme aastaid õigusega rää-kinud Hiiumaast kui parimast elukeskkonnast endale ja kasvu-keskkonnast lastele nii looduse

kui turvalisuse poolest. Paraku on viimasel ajal liiga sagedasti üks klots tervikust puudu jäänud – töökoht on, elamine on, aga lasteaed on täis või asub kümnete kilomeetrite kaugusel.

Tösi on see, et lasteaiakohtade pöud ei ole kõikjal. Hiiumaal on kuus lasteaeda, millest pooltes ehk nii Emmastes, Käinas kui Kõrgessaares on vabu kohti. Sa-mas Suuremõisas, aga eriti Pala-del ja Kärklas on kohad täis ja saba piltlikult öeldes uksest välja. Nagu öeldud, on Kärklas ootelehel üle 30 ja Paladel üle 20 lapse.

Millest see tuleb, on keerukas öelda. Palju on kiidetud Palade lasteai-a kodusust, samas on ilm-selt üheks kaalukamaks teguriks lasteaiakoha valikul lisaks elu-kohale lastevanemate tööga seotud logistika.

Siitjäreldus, et lasteaiakohtade planeerimisel tuleb analüüsida nii olemasolevate kui ka loodavate töökohtade paiknemist. Näiteks Kärldasse rajatav riigimaja, mis toob riigi töökohad veelgi enam pealinna kokku. Või ka uus kool, kuhu suure tõenäosusega õpilasi lähiaastatel pigem ikkagi juurde tuleb kui vähemaks jääb. Seega ei kao vajadus Kärkla lasteai-a-kohtade järele kuhugi.

Lisaks on veel üks auvõlg, mis vallal Kärkla lasteai-a ja laste-vanemate ees on. 2019. aasta mais loobus vald Kärkla lasteai-a plaanitud remondist ja seega ka kaasrahastusest. Põhjenduseks nii liiga kallis hind kui ka hoone põhiplaani säilimine, mis ei oleks andnud soovitud arengut nii sisus kui kvaliteedis. Ei ole põhjust seda otsust tagantjärei kritisee-rida, seda enam, et koos sellega sai koalitsioonis tehtud otsus, et

vana hoone remontimise asemel rajatakse Kärldasse uus lasteaed.

Nüüd, üle kolme aasta hiljem ja teades nii lasteaiakohtade va-jadust kui samas valla finants-võimalusi, teeb see lubadus rahu-tuks. Kehtivas eelarvestrateegias on Kärkla lasteai-ale kuni 2026. aastani ette nähtud 700 000 eu-rot, mille eest uut ja kaasaegset hoonet kindlasti ei ehitata. Ehk auvõla täitmise vahele jäävad juba kahed valimised. Loodan, et ko-halikud kaaspoliitikud selle taaga raskust täiel määral tunnetavad.

Siiski on vaja pikkeid plaanide korval leida ka kiireid lahendusi. Loo alguse juurde tagasi tulles ei saa Palade ja Kärkla lasteai-a kohtade puuduse lahenduseks ka praegu olla laste viimine näiteks Kõrgessaarde. Kasvõi seetõttu, et väikelastega seotud ootamatused võivad vanemaid tabada igal het-kel ja nõuda kohest sekkumist. Vaevalt, et keegi praegustest vane-matest oleks nõus ka nõukogude-aegse kolhoosilasteai-a korraga, kus isegi see, kes üle tee elas, viidi esmaspäeva hommikul ukse vahelt sisse ja reede pärastlõunal võeti taas vastu.

Selle asemel oleme lasteai-a, kooli kui valla haridusjuhtidega leidmas lahendusi, et sisustada täiendav lasteaiariühm Kärkla/ Palade piirkonda. Usun, et see on koos spetsialistidega võimalik ja annab meie lastevanematele positiivse sõnumi. Vaevalt, et keegi meist tahaks, et Hiiumaa kuvandi hulka kuuluks see, et ilus jutt peresõbralikkusest saab otsa hetkel, kui saabub teade, et „tore, et tulite, aga lasteaiakohta meil teile pakkuda pole“.

e-post: hiuleht@hiuleht.ee

UUDISED

VALD

Enim ehk 139 häält sai Kaasava eelarve hääletusel Käina skatepargi rajamine.

Seitse ettepanekut kogus üle saja hääle

Sel nädalal selgusid 2023. aas-ta kaasava eelarve hääletus-tulemused. Aktiivseimad olid hääletajad Kärldas, kus ka elanik-ke kõige rohkem. Kõige passiiv-semad oldi Kõrgessaare osavallas – viie osavalla peale kokku andis 801 hääletajat 1473 häält. 29 ette-panekust seitse kogus üle saja hääle. Kõige rohkem, 139 häält said skatepargi elemendid Käina noortele ja teistele tänavaspor-di-huvilistele. Paremusest järgmise tulemuse, 120 häält sai koortepark Kärkla linnaparki. 116 häält sai mõte Emmaste osavallast hankida motokrossi võistluste ajavõtu-süsteem. Pühalepas kogus 114 häält ettepanek, rajada Palade põhikooli õuele välilauatennise ja õuesõppeala. Kõrgessaare osa-vallas sai 103 häält kava, sulgeda Viscosa Kultuuritehase teatriala välisavad. Igas osavallas viiakse alla üks, enim hääli kogunud ette-panek. Kui osavallale ette nähtud 10 000 eurost jääb raha üle, võib realiseeruda ka paremuselt järg-mine projekt.

Pühalepa osavallas oli menu- kas ka Hellamaa külaalaste taasta-mise mõte, mis sai 109 häält. Kär-la osavallas sai täpselt 100 häält kava, kasvatada Kärkla linnapargi väärtust linnaelanike jaoks.

Hääletustulemusi näeb VOLIS keskkonnas, kus sai ka hääli anda.

HARDA ROOSNA

SPORT

Rahvaralli kiiruskatse ajaks suletakse Kärkla tänavaid

Hiiumaa Rahvaralli 2022 toimub täna, 4. novembril ja laupäeval, 5. novembril. Üks kiiruskatse toi-mub reedel Kärkla linnas ja selle tõttu on osa linnatänavaid kella 16st kuni südaööni suletud. Rahva-ralli korraldajad on piirangust tea-vitanud raja äärde jääva piirkonna asutusi ja ettevõtteid ning vaban-davad ebamugavuste pärast. Üht-lasi on nad lubanud organiseerida raja ehitust selliselt, et vajadusel tagada võimalus katseks suletud piirkonnas viibida kuni kella 17ni.

Kärkla linnakatse kulgeb osaliselt mööda Turu, Põllu, Uut, Vabrikuväljaku ja Vabaduse tänavaid, pikemalt aga mööda Kalda, Sadama, Rookopli ja Valli tänavaid.

HARDA ROOSNA

Novembris on kasside steriliseerimine soodsam

Hiiumaa vallavalitsus kor-raldab alanud novembris järjekordse soodushindade-ga kasside steriliseerimise ja kastreerimise. See tähendab, et Hiiumaa Loomakliinikus ja loomaarst Ly Kokla juures saab kasside lõikust osta tunduvalt odavamalt kui muul ajal, sest kohalik oma-valitsus maksab vahe kinni.

KADRI TAPERSON

kadri.taperson@hiuleht.ee

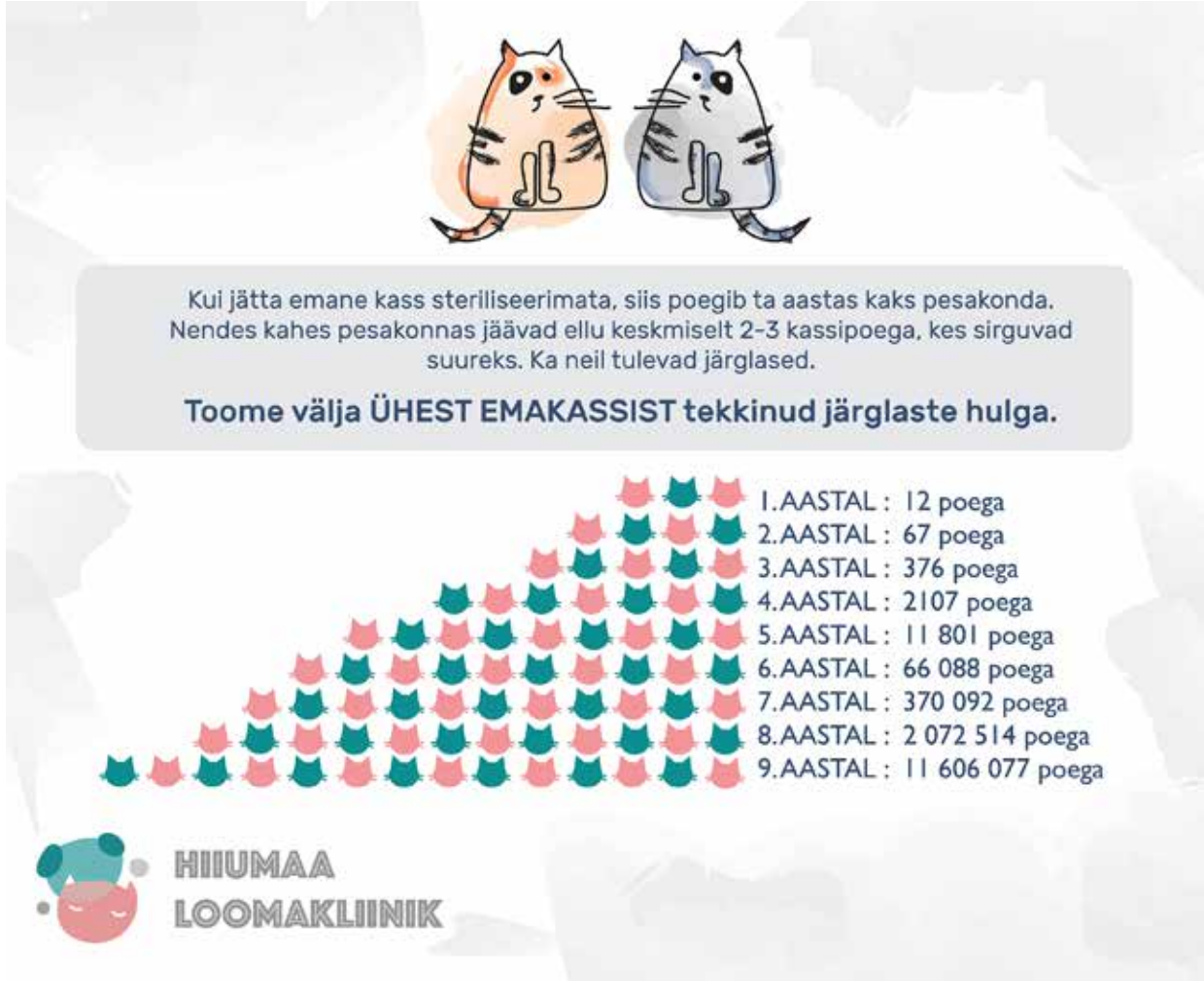
Vallavalitsus kirjutab kodulehel, et loomade kontrollimatut paljunemist tuleb vältida ja tuletab meelde, et iga loomaomanik vastutab looma ja tema tegevuse eest. Isased kassid tuleb ka kastreerida, et ei tekiks kodutute kasside kolooniaid.

Kasse on liiga palju

Kogenud loomakaitsejaid soovivad steriliseerimist ja kastreerimist veel tungivamalt – nimelt on kasse igal ju-hul liiga palju. Ehkki kassikolooniad ei ole Hiiumaalt ega mujalt Eestist kuhugi kadunud, on sama suur mure ka üksikute pesakondadega, keda leiab tee äärest ja metsast. Just neile kulub suurem osa Hiiumaa loomade turvakodu töötaja ajast. Leitud kassi-poegadele ja enamasti ka nende ema-dele tuleb järele sõita, neile lõksud üles seada, loota, et metsikud ja pool-metsikud kiisud sinna sisse lähevad ja nad siis oma hoole alla võtta, toita, ravida, steriliseerida ning neile uued kodud otsida. Inimeste nõustamine käib muidugi kõige selle juurde.

Katkematu ja kulukas

Varjupaikade MTÜ asutustes, kuhu Hiiumaa turvakodu ja mõned teisedki

Kui kasse on vähem, väheneb ka oht loodusele.

varjupaigad ei kuulu, on päevas korraga tavaliselt 500 kassi hoida. Tuletagem meelde, et omavalitsus maksab ainult 14 esimese päeva eest, see tähendab seda, et peale 14 päeva tohib varjupaik kassi ma-gama panna või siis hooldada oma kuludega edasi. Siin tulevad mängu kassioorganisatsioonid, mida on Ees-tis tegelikult mitukümmend koos hoiukodude võrgustikuga. Kassid on võimelised poegi saama juba väga noorelt ja mitu korda aastas. Kaudselt maksab kogu ühiskond kogu selle süsteemi kinni.

Põhjused

Miks peaks kassid „ära lõikama“? On ju olemas ka tabletid, millega nn jooksuaega edasi lükatakse, aga see pole kuigi mugav meetod ja enamusi loomaarste ja ka loomakaitsejaid seda ei soovita. Ka ei pruugi tabletid kassi tervisele pikemas perspektiivis hästi mõjuda.

Lõikused mõjuvad seevastu hästi. Organismi kurnamine seoses tiinuse ja poegimisega jääb ära, teatud soodu-mused hilisemateks haigusteks vähe-nevad. Loomad on ka rahulikumad,

nii isased kui emased kassid püsivad paremini kodus ja ei kakle nii palju.

Kui kasse on vähem, väheneb ka oht loodusele. Teatavasti on kass ar-pole kuigi mugav meetod ja enamusi kiskja. Lõikamata kasside jahiinstinkt on, muide, suurem. Kõige viimaseks, aga mitte väheoluliseks põhjuseks tuleb tuua seegi, et neid inimesi, kes kassidest natukenegi aru saavad, on, muide, suurem. Kõige viimaseks, aga mitte väheoluliseks põhjuseks tuleb tuua seegi, et neid inimesi, kes väga vähe ja tavaliselt on nende kodud juba avijavajad kasse täis. Sinna roh-kem ei mahu.

Ollima kuivati jäi müümata

KADRI TAPERSON

kadri.taperson@hiuleht.ee

Kuivati on aastaid olnud põllumeeste kasutuses ja vajab rekonstrueeri-mist, mis tähendab, et ostja peab ka remondikuludega arvestama. Osavald ei saa ise otsemüüki teha ega ka enampakkumist korraldada, sestap tehti Hiiumaa valla volikogule ettepanek korraldada enampak-kumine. Ettepaneku kiitis heaks ka osavallakogu. Hiiumaa volikogu septembri istungil esitas volikogu liige Inge Talts enne heakskiitvat otsust küsimuse, miks kuivatit põllu-meestele ei müüdü. Osavallavanem Tiit Reha vastas, et seda ei peetud otstarbekaks.

Osavallakogu liige Eiki Nestor ütles Hiiu Lehele, et osavallavanem Tiit Rehal oli seoses kuivati müügi

põllumeestele tingimusi ja nõudeid, aga kuna nendega n-õ hakkama ei saadud, siis otsustati siiski enam-pakkumine korraldada.

Tiit Reha tingimuste esitamist ei kinnitanud ja ütles, et enampakku-mine korraldati sellepärast, et müük oleks aus ja läbipaistev ning kõigil soovijatel võimalus enampakkumi-sel osaleda. Ka ei sobinud osavallale põllumeeste pakutud hind.

Kaarel Niit ütles, et põllumehed pakkusid ostuhinnaks 30 000 eurot ja oli juttu ka võimalusest maksta see kahes osas. Ostusoovi avaldas Emmaste Põld TÜH juba eelmise vallavalitsuse ajal.

Hoonestatud tootmismaa oksjon Osta.ee keskkonnas alghinnaga 40 000 eurot kukkus läbi. Oksjon lõppes 24. oktoobril ja pakkumisi ei tulnud. Tiit Reha kinnitas, et Ollima kuivati läheb uuesti müüki.

Kolhoosiaegne foto Ollima kuivatist.

Hiiumaa kaotas aastaga elanike arvus 884 inimest

KAJA HIIS-RINNE

Hiiumaad oma koduks pidav tudeng, kes enamuse nädalast elab ja töötab Tartus, on rahvaloendusel kasutatud uue metoodika järgi nüüdsest ülikoolilinna elanik. Seda sõltumata asjaolust, et tema maksud laekuvad ikkagi kodusaarele ning varem võis ta ennast seepärast pidada Hiiumaa elanikuks.

RAUL VINNI

raul.vinni@hiuleht.ee

Oktoobrikuisest Hiiumaa vallavolikogus ütles vallavanem Lergo Tasuja: „Alustan ikkagi elanike arvust: Lektööri seisuga oli meil rahvaarv 9853 inimest.“

Kõik tundub justkui loogiline. Kümme tuhat pole enam kaugel. Kuid Statistikaameti koostatud andmete järgi oli Hiiumaa ametlik rahvaarv 2022. aasta alguse seisuga 8497 inimest. Raske uskuda, et vähem kui aastaga on juurde tulnud pea 1400 elanikku. Ei olegi. Konkis on selles, et Hiiumaale elukoha registreerinud inimene, kellest rääkis vallavanem, ei võrdu eelmisest aastast enam üks ühele Hiiumaa elanikuga rahvaarvu mõistes.

Mujal elavad patrioodid

Kui keegi hakkab aastakümnete pärast uurima Eesti rahvaarvu aegrida, võib ta tausta ja konteksti teadmata 2021. aasta juures imestada, nähes Hiiumaa puhul ebatavaliselt allapoole suunduvat jõnksu. Ühe aastaga laekuvad Hiiumaale. Statistika aga loeb teda suure tõenäosusega pealinalaseks.

Kuni 2021. aasta rahvaloenduse ni arvestas statistikaamet elukoha määramisel rahvastikuregistri sissekirjutust. Kas inimene selles kohas ka alaliselt elas, ei omanud tähtsust. Nüüd on just see kõige olulisem.

Põhjuseid, miks inimesed on Hiiumaale sisse kirjutatud, kuid elavad mujal, on mitmeid. Näiteks hiidlane **Lotta Kaups** elab küll Tallinnas, kuid registrijärgselt on tema elukoht Hiiumaal, kus ta sündinud ja elanud. Talle meeldib see mõte, et tema maksud laekuvad Hiiumaale. Statistika aga loeb teda suure tõenäosusega pealinalaseks.

Samamoodi ei õnnestu riiki ninapidi vedada **Mirjam Savioja**, kes õpib ja töötab Tartus, kuid on ennast samuti kodukoha patrioodina Hiiumaale elama registreerinud. „Mulle on oluline, et maksud lähevad Hiiumaale, sest seal ma näen, kuidas see kohalikku elu aitab. Tartus või Tallinnas elades ei näinud ma vajadust oma kopikatega rikast suurlinna toetada,“ toob ta välja ühe põhjuse.

Ajab kõik nihkesse

„On teada, et märgataval osal inimestest erineb rahvastikuregistri aadress sellest, kus inimesed tegelikult elavad. Seda eriti noorte seas,“ ütleb statistikaameti juhtivmetoodik **Terje Trasberg**, miks oli vaja kasutusele võtta uus metoodika. „Statistika tegemisel peab lähtuma sellest, kus inimesed tegelikult elavad.“

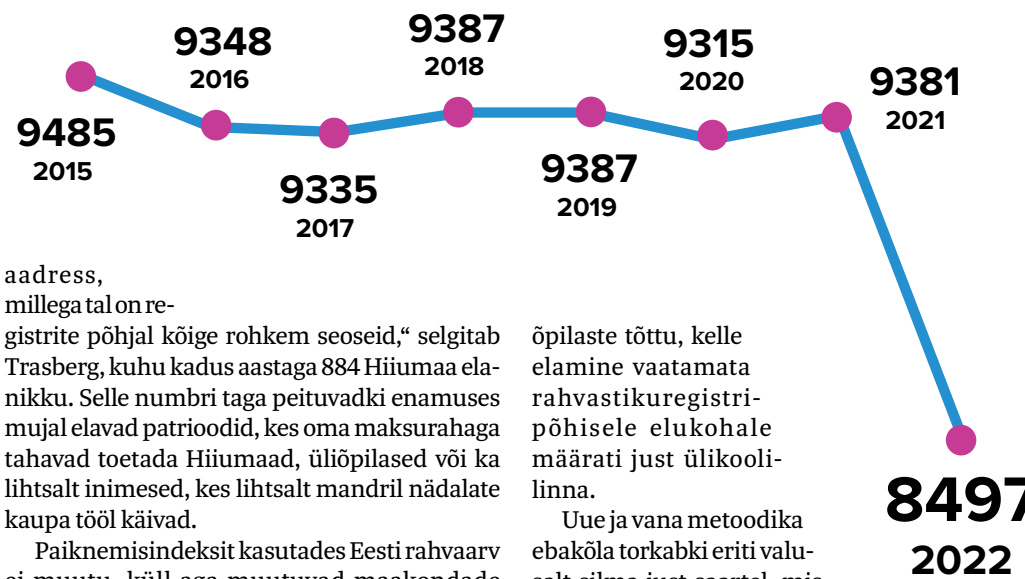
Rahvaarvu mõistes elukoha kindlaks tegemiseks kasutab statistikaamet nüüdsest paiknemisindeksi nimelise metoodikana erinevate registrite andmete võrdlust (vaata lisalugu).

„Inimese alaliseks elukohaks määratakse see

Lotta Kaups (vasakul) jaoks on Hiiumaa oluline ja seetõttu ta ennast ka saarele sisse kirjutuna hoiab. Fotole jäi ta Hiiumaa vananaistesuvel koos Sigrid Valteriga.

Rahvaarv Hiiumaa vald, 2015–2022

aadress, millegatal on registrite põhjal kõige rohkem seoseid,“ selgitab Trasberg, kuhu kadus aastaga 884 Hiiumaa elanikku. Selle numbri taga peituvadki enamuses mujal elavad patrioodid, kes oma maksurahaga tahavad toetada Hiiumaad, üliõpilased või ka lihtsalt inimesed, kes lihtsalt mandril nädalate kaupa tööl käivad.

Paiknemisindeksit kasutades Eesti rahvaarv ei muutu, küll aga muutuvad maakondade ja omavalitsuste rahvaarvud. Maakondade arvestuses kahaneski enim Hiiu maakonna elanike arv, mis vähenes paberil üheksa protsenti. Saaremaal oli kahanemine viis protsenti. Ülejäänud maakondadel oli miinus väiksem või rahvaarvu hoopis suurenen. Tartu maakond saigi kõvasti inimesi juurde, eeldatavasti just üli-

õpilaste tõttu, kelle elamine vaatamata rahvastikuregistri-põhisele elukohale määraati just ülikoolilinna.

Uue ja vana metoodika ebakõla torkabki eriti valusalt silma just saartel, mis tuntud suvituskohad ning mille puhul patriotismist tulenev sissekirjutuste hulk veidi suurem, kui mõnes teises Eesti piirkonnas. Selles arvestuses on Hiiumaa veel isegi kergelt pääsenud. Ruhnua kaotas metoodikavahetusega 36% elanikest, kui nende arv kahanes 140 pealt 89 peale. Vormsi kaotas 24%, Muhu 14% ja Kihnu neli protsenti.

„Statistikaameti määratud alalist elukohta kasutatades vaid statistika tegemisel, sellest ei sõltu maksutulu laekumine kohalikkude omavalitsusse,“ toonitab Terje Trasberg veelkord, et numbriid liigutatakse vaid paberil ja igapäevaselt midagi sellest teadmistest ei muutu. Juhul kui aga näiteks omavalitsuste toetusraha hakatakse määrama elanike arvu järgi, on Hiiumaal seis nukravõitu.

Statistikaamet kavatab kasutusele võetud metoodika juurde jääda ka tulevikus. „Mitu rahvaarvu on parem kui üks rahvaarv, mis ei kajasta tegelikust selle osas, kui palju inimesi tegelikult iga päev ühes või teises omavalitsuses elab,“ on ta kindel.

Tulevikus tuleb seega pöörata rohkem tähelepanu sellele, mida tahetakse teada ja mis infot edastada. Ametliku rahvaarvu, mida kasutavad ka rahvusvahelised andmebaasid, paneb kokku Statistikaamet. Ennast Hiiumaale elama registreerunute arvu saab aga teada rahvastikuregistrist. 📈

Kuidas saab teada, kes kuskohas elab?

Selleks, et teada saada, kas inimene elab Hiiumaal või hoopis kusagil mujal, kasutab Statistikaamet paiknemisindeksi metoodikat.

Paiknemisindeks on mõeldud, vasta maks kahele küsimusele: kas inimene elab ja kellega koos. Samal ajal leitakse inimeste jaotus leibkondadesse ning nende elukohad. Paiknemisindeksi töökaik on järgmine: eri andmekogudest kogutakse märke, mis võiksid viidata, kas kaks inimest elavad samas leibkonnas. Selleks võivad olla näiteks abielu, kui ka see, kas kasutatakse ühiselt ühte autot. Ka on olulised märgid, mis seovad isikut mingite kohtadega, olgu need siis võimalikud elukohad nagu näiteks aadress rahvastikuregistris, omandisuhted, elektrivõrguga liitumise aadress või märgid, mis näitavad lihtsalt, millises kandis inimene elab, nagu näiteks, kes on tema perearst, kus on töökoht, kool või apteek, kust on ostetud digiresept.

Edasi hinnatakse tõenäosust, et isikud, keda mingi märk seob, ka tegelikult elavad koos. Sarnaselt arvutatakse tõenäosust, et isik elab teatud kohas. Sealjuures võetakse arvesse nii seoste olemasolu konkreetse aadressi ja omavalitsusega kui ka kaugust isiku töökohast, koolist või lasteaiaist. Kui ühe leibkonnaga on seotud mitu elukohta, valitakse nende hulgst välja tõenäolisim. Selleks arvestatakse leibkonnaliikmete kaalu seoses iga kohaga, elektritarbimist, elukoha suurust ja mugavusi (keskküte, vannituba, WC, vesi).

Näiteks 2022. aastal jättis paiknemisindeks 74% isikutest nende rahvastikuregistri järgsesse elukohta.

Milleks peab seda kõike teadma?

Hiiumaa vallavolikogu liige **EIKI NESTOR** kirjutas septembris Edasis, et statistikaameti huvist inimestest, kes elavad mujal, on vaja teada, kuidas peaks olema

statistikaameti asi, kellega seal elatakse. Ta viitas ka võimalikule õigusriivile isikuandmete kaitse seaduse järgi.

Tema seisukoht oli see, et kuigi registripõhise arvestuse järgi võib esineda ebatäpsusi elukoha määramises, ei ole need vead suures plidis teab mis suured.

„Ma ei näe ühtegi põhjust, miks inimene ei võiks ise otsustada, kus ta elab ning teeb seda rahvastikuregistris, teades, et 1. jaanuari seis on tähtis tulumaksu laekumise kohana,“ ütles Eiki Nestor, kes enda maksutulu suunas Hiiumaale juba 1999. aastal, samal ajal Tallinnas elades.

See tähendab, et rahvaloenduse korraldamiseks ainult üht registrit kasutades saaks Eesti riik oma elanike elukohtadest (ja ka leibkondadest) eksliku pildi ning see saaks takistuseks riigi elu ja teenuste kavandamisel.

Mis puudutab isikuandmete kaitse riivet, siis Statistikaameti juhtivmetoodik Helle Visk ütles Hiiu Lehele, et sisse-tulevad andmed enne pseudonüümistakse ja alles seejärel on neid võimalik kokku panna ja andmeid analüüsida.

Pseudonüümimine tähendab seda, et statistikule ei tule ette ei inimese nimi ega isikukood. Näiteks Andres saab pseudonüümiks 324453 ja Krõõt 546457. Meie me, et 324453 ja 546457 on abielu ning saame järel-dada, et nad moodustavad perekonna. „Statistika tegemise jaoks ei ole oluline teada identiteeti nende koodide taga,“ kinnitas Visk.

Arvutimängud viisid eriala valikuni

Koreas WorldSkills kutsevõistlusel Eestist esindanud Andreas Gabriel Vannas tuli Eesti meistriks, esikolmiku kohad läksid ettearvatult Aasiasse.

ERAKOGU

HARDA ROOSNA

harda.roosna@hiuleht.ee

IT-noorempetsialisti eriala oman-das Hiiumaa noormees Andreas Gabriel Vannas Haapsalu kutsehariduskeskuses, rahvusvahelise kutsevõistluse WorldSkills 2022 ettevalmistuseks kulus tal kaheksa kuud.

„Jäime väga rahule ja olime väga õnnelikud tema saavutuse üle,“ kommenteeris tulemust Haapsalu kutsehariduskeskuse direktor Riinu Raasuke. „Saada sellise tasemega võistlusele – see oli tema jaoks hindamatu kogemus ja meie olime väga uhked, sest see oli Eesti parim tulemus antud erialal – nii et Eesti meister on ta igal juhul ja suure kogemuse võrra rikkam.“

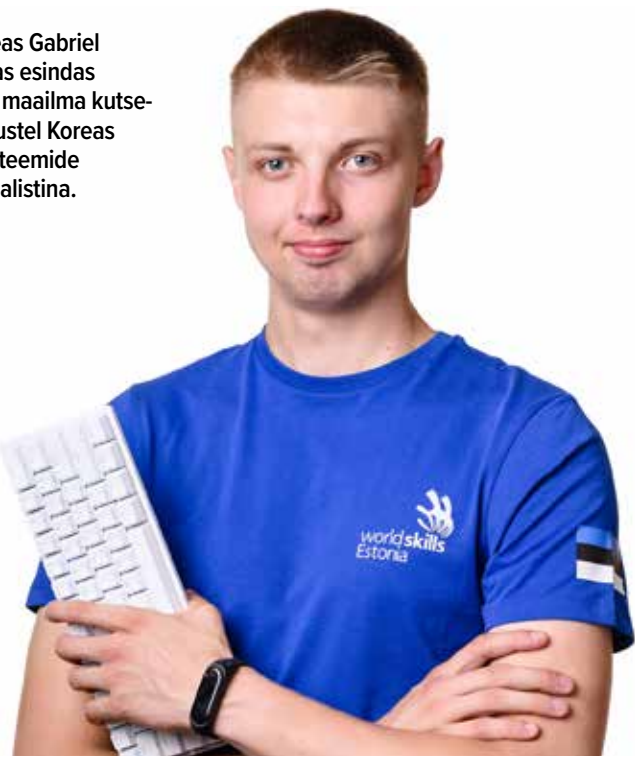
Enne võistlust kirjutas Vannas kutseharidus.ee lehel: „Ausalt pole päris kindel, mida ootan suur-võistlusest WorldSkills. Mulle pakuti võimalust, et ennast proovile panna. See võimalus avab kindlasti ka uusi ukse seoses erialaga. See-tõttu otsustasin, et see kogemus on seda väärt.“ Tagantjärele hindas ta, et nii võistluse tulemus kui koht edetabelis oli iseenesest hea selles mõttes, et Eestist siiaamaani IT-süsteemide administraatorite parim tulemus – 691 punkti ja 15. koht. 16. koha sai Tartu kutsehariduskeskuses õppinud Gen Lee 2019. aastal. Tänavu oli Lee Vannase juhenda-daja. „Juhendaja jäi rahule – tema eesmärk oli, et mina saaksin parema tulemuse kui tema ja selle me saavutasime,“ lisas Vannas.

Aasiaga võidu

IT-süsteemide spetsialistide võistlus oli jaotatud neljaks mooduliks ja kestis neli päeva. Vannas ütles, et kuna tundis end enne võistlust kahe mooduli puhul suhteliselt tugevana, ei vistanud lõpptulemus ta enda ootustele.

Ettearvatult läksid esikolmikukohad Jaapani (748 punkti), Korea (748 p) ja Hiina (745 p) võistlejale. „Kuna võistlusel osalevad kõik Aasia riigid, siis need moodulid on tehtud

Andreas Gabriel Vannas esindas Eestit maailma kutsevõistlustel Koreas IT-süsteemide spetsialistina.

nii keeruliseks, et 95% võistlejatest ei jõua ligilähedalegi nende valmis-tegemisele,“ rääkis Vannas.

„Minu juhendaja kirjeldas seda niimoodi, et igal päeval on erinevad teemad ja põhimõtteliselt pead sa iga päeva kohta töötama umbes kaks aastat sellel kindlal erialal, et enam-vähem midagi aru saada. Loomulikult õppeprotsess on kiirem, aga neid kogemusi ja oskusi, mida sa pead omama, on meeletult palju.“

Vannas tunnistas, et korras oli isegi moment, kui ta mõttes alla andja ja loobuda, sest ettevalmistusprotsess oli väga valulik. „See oli väga hull – kõike uut tuli omandada töö kõrvalt. Õhtul hakkad õppima neid asju ja proovid selle kõrvalt trennis käia ja muude hobidega ka tegeleda, siis see on väga-väga keeruline,“ ütles ta.

Arvutimängudest küberkaitseri

Huvi arvutite vastu sai alguse arvutimängudest, millel tema praeguse tööga küll vähe kokku-puudet on, tõdeb Andreas Gabriel. Kui ta 8. klassis käis Haapsalu

kutsehariduskeskuse avatud uste päeval, oli asi selge. „Nüüd on see eriala käes, mida õppida tahan ja see on asi, mida ma ka teha tahan,“ meenutas ta tollast äratundmist. Arvutite kohta olid tal juba mingi-sugused baasteadmised, mis oli ka väike eelis kooli sisseasaamisel ja nii see läks.

Kooli lõpetamise järel läks ta ajateenistusse, kuid mitte tavalisse väeossa, vaid küberväejuhatusse. „See on väessa, kus ajateenijad saavad kasutada omandatud IT-eriala, kuid sinna ei ole lihtne saada, saab ainult valitud ports inimesi, sest konkurents on väga äge,“ rääkis Vannas. Praegu töötab ta õpitud erialal. Kus täpselt, ta avalikustada ei soovinud.

Haapsalu kutsehariduskeskus aga on hiidlastes seas populaarne. Sel õppeaastal õpib koolis 44 hiidlast. Õppijate arvu poolest on see Lääne- ja Harjumaa järel kolmas maakond. Ka on IT kooli kõige po-pim eriala, millele sisseasaamiseks tuleb läbida test. „Kõik tõesti sisse ei saa, sest sinna on päris tubli kon-kurss,“ ütles direktor. 📈

Metsateede kasutamise tagavad kokkulepped

PEEP LILLEMÄGI

Metsateede õppepäeval annavad metsaomanikele olulisi teadmisi.

Kui omaniku maatikile teed ei vii, tuleb naabritega läbi rääkida.

PEEP LILLEMÄGI

peep.lillemagi@hiuleht.ee

Kuidas maaomanike kokkulepetega kinnistutele vajalik ligipääs tagada, arutati eelmisel reedel Kõrgessaare Vaba Aja Keskuses toimunud Hiiumaa Metsaseltsi metsateede õppepäeval.

Tartu Ülikoolis juristi hariduse saanud Eesti Erametsaliidu tegevjuht

Jaanus Aun rõhutas oma esinemises tsiviilõiguslikku põhimõtet: tee kuulub maaomanikule. Tee ei ole te-alusest maast eraldatud objekt. Seega ei saa näiteks riigile või vallale kuuluv teed asuda eramaal, küll võib see aga mõlemalt poolt piirineda eraomandis oleva maaga või olla määratud avalikuks kasutamiseks.

Kahjuks väga paljudele metsa-kinnistutele vajalik ligipääs tagada, arutati eelmisel reedel Kõrgessaare Vaba Aja Keskuses toimunud Hiiumaa Metsaseltsi metsateede õppepäeval. Tartu Ülikoolis juristi hariduse saanud Eesti Erametsaliidu tegevjuht

Toomas Paap: Toome Hiiumaa taas puhkpilliorkestrite maailmakaardile

Puhkpilli mängu entusiast Toomas Paap (70) ei tea maa-ilmas ühtegi riiki ega Eestis ühtegi maakonda, kus ei oleks puhkpilliorkestrit. Välja arvatud Hiiumaa. Seda viga ongi ta asunud parandama ja tahab taas elustada puhkpilli-orkestri Kärdlas.

KATRIN KIVIVUORI

Toomas Paap usub, et täiuslikust tehnikast on olulisem koos-mängimise rõõm.

KATRIN KIVIVUORI

katrin.kivivuori@hiuleht.ee

Seni on proove Kärkla kultuuri-keskuse keldrikorraldust toimunud kolm. Liikmeid on esialgu viis, kuid ideaalis võiks puhkpilliorkestris neid olla 16. Aga saab ka väiksema koosseisuga hakkama, arvas Toomas Paap, näiteks kümnega. Eriti oleks vaja saksofoni, trompeti ja eufooniu-mi mängijaid.

Mees teab, mis mees räägib. On ta ju väga palju aastaid eest vedanud Emmaste põhikooli puhkpillimängu ja korraldanud kuusteist aastat Hiiumaal puhkpillipäevi. „Eestis on vaid paar põhikooli, kellel on oma puhkpilliorkester,“ ütles ta. Nüüd, kui Paap on ise Kärdlasse elama asunud ja Emmastes mängijaid väheks jää-nud, tunneb mees, et ei tahaks käed rüpes istuda.

Jaksu ja tahtmist jagub

„Saab selle orkestri nimeks Kärkla linnaorkester või midagi muud, see polegi hetkel tähtis – peamine on see, et meil on olemas ruum, kus harjutada, pillid, mida mängida, ning rikkalik repertuaar, millest üheskoos meelepärased palad välja valida,“ ütles Paap. Arranzzeeringud ehk heliteoste seaded kirjutab ta kõik ise valmis, vahel aitab teda abikaasa

Elle. Esimese esinemise kohta ütleb ta, et ehk oleks võimalik üles astuda juba mai alguses Kärkla linna päeval. Selleks, et vältida olukorda, kus harjutamise ajal miski kinni kiilub, on pillid kõik profi- või poolprofi omand, õpilaspille ei kasutata.

Ei peagi kohe kõike oskama

Paap ootab orkestriga liituma kõiki, kes tunnevad, et tahavad mängida mõnda puhkpilli. Vanusele ta piire ei sea. Kui ikka lapsed soovivad tulla, siis on nemadki rõõmuga oodatud. „Oluline on tae!“ ütles Paap ning tõi näite, kuidas Emmastes õpetades ei olnud ükski laps enne muusikakoolis käinud. Vajadusel on ta nõus ka pillimängu õpetama, kui orkestriga liituja pilli ei tunne. Koos harjutades on rõhk kokku mängimisel, tehnikat õpetab meeleldi eratusis. Ta ei kahtle, et orkester hakkab mängima kõrgel tasemel. „Lapsed ju hakkasid ka täiesti nullist õppima ja nendega läks meil väga hästi,“ ütles ta. Kuid peamine on siiski kokku- ja koos-mängimise rõõm. 📈

PERSOON

Mida rahvas arvas Kivi-Jüri lahkumisest

Kell hakkab 11 saama ja ruttan Kärkla ringtee poole, et saada osa ajaloolisest sündmusest – 56 aastat Kärkla sissesõidul valvanud morni näoga kivist nõukogude sõjamees, Kivi-Jüri viiakse täna, 27. oktoobril siit ära, muuseumi.

HARDA ROOSNA
harda-roosna@hiileht.ee

Fotograafid püüdnud peataolekut Kärklal.

Ühe Rookopli kortermaja hoovil riisub lehti Joel Tamsalu. Pean kinni ja küsin üle aia, mis tema sellest asjast arvab. Joel seisatab korra reha najal ja vastab: „Kui tuleb ära viia, siis tuleb – mis seal – s ikka.“ Bussijuhina töötanud Joel räägib, et kolis oma perega kohe 1962. aastal kui Hiiumaale tuli, äsjavalminud kortermajja, mis Kivi-Jürist n-ö kiviviske kaugusel. 1966. aastal, kui monument avati, oli Joel parajasti sõidus ja pole kindel, kas ta äraviimiski vaatama läheb.

Ringtee juures kõnniteel seisab Urve Vaher ja teeb Kivi-Jürist pilti, mälestuseks. „Mina ei oska enda peale seda arvamist võtta,“ keeldub ta mikrofoni rääkimast. Urve leiab, et ei olnud vene ajal ka kõik nii halb, inimestel oli tööd ja elati päris hästi. Mõni nõukogudeaegne asi, näiteks elektripliit kestis kauemgi kui tänapäeval osettu...

1976ndal sündinud Andrus Küttim mäletab, et korra on temagi kas koos lasteaia- või koolikaaslastega Kivi-Jüri juurde viidud, miks võib millal – see pole tal enam meeles. Kuigi palju noorem, on tema märksa radikaalsem: „Ütleme nii, et kui vaadata seda, mida vabadussõja monumentidega tehti, siis ammu oleks pidanud viima. Nüüd on natuke juba rong läinud tegelikult. Meil ju ei olnud mingit valikut ja keegi ei küsinud, kas

meie mälestusmärgid tohib lõhata.“

Sama meelt on Mart Reino, kes ütleb, et tal on hea meel, et see monument ära viiakse. „Kui ma Hiiumaale tulin, siis ta oli mulle täiesti vastumeelne,“ räägib ta skulptuurist kui elusolendist. „Hiljem olen ma sellega ära harjunud, aga sellised asjad ei pea Eestimaa olemas, seda enam, et kui venelased siia tulid, siis meie omad hävitati kõik ära. Mitte kellelki ei küsitud.“

Uskumatu lugu

Sulev Känd aga oli isiklikult kohal, kui 1941. aasta Hiiumaa kaitselahingutes langenud nõukogude sõjameestele pühendatud mälestusmärk avati.

Küsimusele, mida tema Kivi-Jüri kuju äraviimisest arvab, vastab ta: „Mitte midagi! Mitte midagi! Avamise ajal käisin koolis, siis peksti meid siia. Partei kuradi asjamehed olid siin. Noh ja nüüd, mitte midagi pole muutunud!“

Küsin, kes ta siis seekord kohale peksis ja Sulev vastab: „Nüüd ma tulin ise, kuradi püha müristus!“ Ja leiab siiski veel ühe erinevuse: „Nüüd ma olen pensionär, aga siis olin veel koolipoisike!“

Monumendi avamisest räägib Sulev uskumatuks kõlava loo. Väidetavalt

olevat üks endine vene sõdur, madrus – neid ju siia Hiiumaale ikka jäi, lisab ta, – avamisel kõnet pidanud kindralile vastu pead virutanud ja kärtanud – kus sa, mees, siis olid, kui meie pidime siin kaitsma? „Viisteist päeva sai,“ teab Sulev ka seda, mis karistus lõõjale-üttelejale osaks sai. Kui see jutt ikka tõsilugu on...

Leevid Laid, kes seisab tema kõrval, ütleb, et tema ei avalda üldse oma arvamust. Kui ütlen, et nüüd ometi võib ju igauks vabalt öelda, mis ta asjast arvab, kostab Leevid: „Võib jah.“ Ja ütleb siis ka oma mõtte: „Ei no see kampaania on lahti läind – las ta siis olla.“

Sulev lisab, et kui seda kära ei oleks lahti tehtud, keegi ei oleks seda kuju tähelegi pannud. „Selle suure kära peale jäin mina ka seisma, panin autole pidurid peale – vaatan, kas ta on ikka alles veel või.“

Kes maksab?

Leevid ütleb, et see nii raske asi ja uurib, kas Hiiumaal üldse on olemas värki ka, mis selle välja kannab. „See pea tonn võib-olla on?“ arutleb Leevid. Kui ütlen, et kirjakohta järgi kaalub see kümme tonni, kostab Leevid „Ai, jummel!“ ja jääb täitsa vai.

Sulev küsib, mis selle kolaka kraana-

vedu ka maksma läheb ja Leevid teab, et „see“ vist annab selle raha.

„See“ on Hiiumaal tegutsev ettevõtja Lauri Andressel ehk saare salapärase astelpajukasvataja, keda kohalikud eriti ei tunne. Andressel askeldab koos töömeestega siin- ja sealpool kuju, kaitsekiivri asemel aeg-ajalt kapuutsi hallinevatele juustele tõmmates. Vahetevahel käib ta kujust nõutud kaugusel seisvatele ajakirjanikele sõnumeid toomas. Kiidab vabatahtlikke, kes appi tulid ja ütleb, et ITHAL-kraana on seesama, mis Tallinnas Pätsi pea paika tõstis.

Siis äkki tuleb sõnumiga, et kaks meest, kes kuju taga lehehunnikut tossutavad nii et suitsupilv töömeeste ümber hõljub, teevad seda meelega! Mehed olla talle öelnud, et Kivi-Jüri äraviimist pole keegi nendega kooskõlastanud ja sellepärast nad seda suitsuga takistavad.

Andressel on päris häiritud, ütleb, et see on tegelikult ohtlik, kui suits läheb töömeeste silma ja nad peavad seda sisse hingama. Ja läheb räägib midagi politseijuhil Moonika Raudsepaga. Politseiautosid ja politseinikke on liiklust sulgemas ja töid turvamas palju.

Minек teisel katsel

Hulk aega kulub, et ehitada tugipunkt,

VALDEK ALBER

Kivi-Jüri leidis uue värika koha militaar-muuseumis.

Kivi-Jüri läks kuka ees muuseumi

Auto monumendi elementidega jõudis juba kella nelja paiku muuseumi tee otsa. Aga siis alles DAGOsani mehed koorisid pinnast platsil, kuhu kuju pidi minema. Kui see juba peaaegu valmis oli, sai Lauri Andressel muuseumirahvaga kokkuleppele, et kuju paigutatakse siiski veidi teise kohta ja nii tuli uuesti aluspinda koorida. Pea kolm ja pool tundi läks aega, enne kui töömees Kuldar hõikas, et nüüd on 100% paigas. Platsi mõõtmine käis nii sammude kui mõõdulindiga, kuid valmis ja loodi see saadi. Kõik oli ohutuse ja turvalisusega arvestades väga hoolikalt läbi mõeldud ja toimus muinsuskaitseja Dan Lukase valvsa silma all. Kinnitused kontrolliti üle, sätititi ümber, et tasakaalustada, kontrolliti veelkord ja alles siis sai kraanajuht õiguse ja kohustuse kividetailid läbi õhu oma kohale tõsta. Siis vaadati taas täpselt üle, mis nurga all peaks tüki maha minema. Vajadusel tõsteti uuesti õhku, et asendit sättida, looditi jne. Ja nii, kuni perfektselt paigas. Alles siis sai tõsta peale järgmise osa. Viimasena tõsteti peale pea. Projektorid lülitati välja ja mindi koju. Kivi-Jüri oli leidnud endale uue ja uhke kodu Hiiumaa militaarmuuseumis.

Tekst ja foto KATRIN KIVIVUORI

HARDA ROOSNA

Lauri Andressel toetas monumendi minema viimist lisaks rahale ka nõu ja jõuga.

Üks paljudest

Igal juhul rahustab ta kirjutavat ja näitavat pressi peale 2 tundi ja 20 minutit kestnud passimist, et selliseid töid tehaksegi väga aeglaselt ja rahulikult.

Kannatlikult ajaloolist hetke ootavaid pealtvaatajaid on palju, vähemalt sadakond, enamasti vanemad inimesed, mõned keskealsed, noori nende seas mõni üksik. Mõned neist kasutavad nüüd, kui tundub, et töodes tuleb paus, võimalust lipata koju, panna soojemad riided ja võtta midagi hamba alla või siis ibumetiinitablett valude vastu.

Aga asjata – edasi läheb kõik väga kiiresti! Jürile ketid ümber pea ja kiivri, sinine koormarihm nina kaitseks, tõste – ja kell 13.40 tõuseb pea õhku, et maanduda nurga tagant saabunud treilerile! Kaal 8,8 tonni – teatab Andressel ajakirjanikele. See on tonn ja 200 kilo kerem kui kirjas kõiketeada Vikipeedias. No vene ajal kirjutatigi kõigele juurde, kommenteerib keegi.

Nii jääb korra ära käinud Helle-Mare Kömmusel pea treilerile tõstmise hetk nägemata. Küsin, kus on siis tema kallis kaasa Ain Tähiste, kelle välja käidud mõtted punamonumendid, Narva tankija Kivi-Jüri, tegelikult muuseumide poole liikuma lükkasid. Selgub, et Ain on hoopis Prantsusmaal Nizzas mingil ajalookonverentsil.

Kuskilt ilmub välja pikkade heledate juustega väike julge tüdruk rohelisel tüksil, mobiil näpus filmimisasendis ja uurib, miks see kuju ära viiakse. Helle-Mare räägib talle sõjast, kusinimesed surma saavad ja sellest, et see kuju õigustab ka sõda, mida inimesed ei taha. Tüdruk ütleb, et õpib esimeses klassis ja tuli vaatama koos vanaemaga, kellel on punane pea ja tume mantel.

Troopijad ja kraanajuht toimetavad muudkui edasi ja nüüd tõstetakse treilerile ka alus, millel sõduripea seis. 22 tonni – teatab Andressel. See on juba 14 tonni vähem kui kirjas avalikes allikates! Ju polnud siis toona nii tarka kraanat, mis ülestõstetud objekti kohe ka ära kaaluks...

Kell on juba veerand neli, kui treiler koos 30,8 tonni kaaluva monumendiga sõidab ajalukku, st Tahkuna ajaloomuuseumi. „Siin oli ta erilisel kohal, seal üks eksponaat paljudest,“ ohkab teisaldamise vastu olnud Urmas Selirand treilerile järele vaadates. Ja kõrvuni naeruväinud ka, võib Endel Taniloo loodud kunstiteos alla kukkuda.

URMAS SELIRAND

Pekka ja Tuukka Kivi-Jüri jooksusammu ning auhinna kiivriga.

TEISED TEMAST

Kivi-Jüri jooks

Viimasel õhtul enne isiku staatusesse jõudnud monumendi teisaldamist korraldas Hiiumaa Kuninglik Karskete Õlutinautlejate Selts „Odratõlgus Labyrintis“ sündmuskohal viimase Kivi-Jüri jooksu. Auhind – kiviga kaunistatud Teise maailmasõja aegne Soome teras-kiiver – jäi välja jagamata, sest rändkarikas on soomlaste, Savonlinna reserväelaste kätes, kes selle veel enne koroonapandeemia algust toimunud võistluspäeval auga välja teenisid.

Kivi-Jüri jooksu on korraldatud alates 2006. aastast. Reeglite kohaselt tuleb ühe minuti jooksul teha monumendi ümber võimalikult palju Pekka ja Tuuka leiutatud erilises tehnikas jooksuringe, puudutades iga kord ka igat skulptuuri nurka. Üheks osalemise tingimuseks on väike õllemaik veres, kasvõi alkoholvaba. Reeglite täitmist kontrollib ja võitja otsustab peakohtunik Kivi-Jüri, kellega peale igat sooritust nõu peetakse. Kohtunikuga ei vaielda ja võitjal on õigus auhinna-kiivriga terve öö mööda Kärclat ringi käia.

Kivi-Jüri pea pesemine

Komme Kivi-Jüri pead pesta pärineb aastast 2000, mil õlutinautlejate selts otsustas okupantide maikuust pidupäeva tähistada okupandi pea pesemisega. Selleks valis selts eelnevalt välja aasta kõige halvema õlle, mida protseduuridel kasutada. Esimese peapesu korraldamiseks võttis Urmas Selirand politseist ja linnavalitsusest ka avaliku sündmuse korraldamise loa. Hiljem võtsid abiturientid sündmuse üle ja hakkasid tutipäeval Kivi-Jüri pead pesema vee-ga. Esimesel korral käis asja juurde ka loeng ajaloost.

Ma tahtsin, et Kivi-Jüri näeks!

Ühel ööl pärast bändiproovi tekkis noorel, kelle nimi oli Valdek, mõte: „Teeks *performance*-kunsti!“ Ta võttis purgi valget õlivärvi ja suundus sellega Kärkla kesklinna asuva punamonumendi juurde, et värvida Kivi-Jürile silmad. Kaugele see lugu ei jõudnud. Vaevalt jõudis ta silmavalget täita, kui teda peatas politsei. „Mis te siin teete?“ küsis Lydia Minajeva järsult ja viis politseijaoskonda aru andma. Seletuskirja kirjutas Valdek: „Ma tahtsin, et Kivi-Jüri näeks!“ Päris nägijaks monument ei saanud, kuid silmad püsisid valged, kuni vene saatkonna esindajad need lõpuks korralikult puhtaks pesid.

Plaat ja monument saavad jälle kokku

Kunagi oli Kivi-Jüri ees uhke lipuväljak, kus pidupäevadel ka püsi lasti. Platsi juures maas asus plaat, millele olid kivisse raiutud Hiiumaa kaitselahingute asukohad. Pladi-kujunduse raius Taniloo kivisse siinsamas kohapeal. Taasiseseisvumisaaja alguses teisel-dati see omaalgatuslikult Kassari muuseumi, kus see senini hoovimurul lebab. Nüüd on Lauri Andressel lubanud ka selle plaadi transpordil abiks olla, et Kivi-Jüri teose juurde kuuluv kaart monumendiga taas kokku saaks.

Kivi-Jüri Küalistemaja nimi jääb samaks

Monumendi läheduses paikneva Kivi-Jüri Küalistemaja omanik Egon Aleksejev ütleb, et kuju äraviimise järel majutuse nime vahetama ei hakata, sest nimeseosed jäävad püsima. Maa, millel monument seni seisnud on, kuulub kunagi Kärkla ühele rikkamale mehele, Jüri Postile. Kirjutab 2007. aasta Hiiumaale Lehes Evald Teras, Egon Aleksejevi ema nimi on Kaja Kivi.

„Ega meie küalised nime kohta midagi küsigi. Vahel oleme ise nimetanud rahvajutte, et kuju olla eestlase näoga ja arvatud on sedagi, et Saksa kiivriga,“ selgitas küalistemaja pere-rahvas, kes leiab, et kuju Tahkunasse viimine on õige asi. „Loodetavasti tehakse plats pärast korda, lillepeenar või midagi,“ ütleb Kivi.

PEEP LILLEMÄGI

MUSEUMI FOTOKOGU

Õlivärviga valgeks värvitud silmad ei läinud pestes niisama lihtsalt puhtaks ja nii seisid Kivi-Jüri pikalt, silmad valged.

URMAS SELIRAND

Umbes 200-300 kilone kivi-plaat, mis kuulub Kivi-Jüri monumendi juurde.

4X PIRET EESMAA

PEEP LILLEMÄGI

Omanik Egon Aleksejev kinnitas, et Kivi-Jüri Küalistemaja ootab turiste ka pärast seda, kui kuju on maja kõrvalt ära viidud.

TV • RAADIO

K	9. NOVEMBER	N	10. NOVEMBER	R	11. NOVEMBER
ETV		ETV		ETV	
06.55 Terevisioon	17.35 31. jaoskond	06.55 Terevisioon	Mägi, Alvine Käppa portree	06.55 Terevisioon	17.05 Õnne 13
09.05 31. jaoskond*	17.35 31. jaoskond	09.05 31. jaoskond*	21.00 Akтуаalne kaamera	09.05 31. jaoskond*	17.35 31. jaoskond
09.30 31. jaoskond*	18.20 Elu lugu: Leida Kikka	09.30 31. jaoskond*	21.30 Sport	09.30 31. jaoskond*	18.00 31. jaoskond
09.50 Terevisioon*	18.30 Akтуаalne kaamera	09.50 Terevisioon*	21.30 Sport	09.50 Terevisioon*	18.20 Laulu lugu: Lootus
12.05 Piliitloos	19.00 Ringvaade	12.05 Piliitloos	21.40 Esimene stuudio	12.05 OP	18.30 Akтуаalne kaamera
13.00 Tihendamisi:	20.00 Eesti imelised	12.55 Kallele Korzetsiga*	22.05 Ajujaht	13.05 Kunstihetk: Konrad	19.00 Ringvaade
Kaarma Peeter-Pauli kirik	20.05 Pealtnäggja	13.25 Heureka: Kuidas	22.05 Ajujaht	Mägi, Alvine Käppa portree*	20.00 Orkestri mängud
13.05 Õnne 13*	20.55 Head saated iga päev	20.55 Pealtnäggja	23.05 Urgne ma Siber:	13.05 Kunstihetk: Konrad	21.00 Akтуаalne kaamera.
13.35 Maahommiku lood:	21.00 Akтуаalne kaamera	13.55 Ohinapõhised	23.05 Urgne ma Siber:	13.05 Kunstihetk: Konrad	21.30 Sport
Mobileline õunamahla tehas	21.30 Sport	14.25 UV faktor*	23.05 Urgne ma Siber:	13.05 Kunstihetk: Konrad	21.40 Esimene stuudio
13.50 Kutsikate imeline maailm*	21.40 Esimene stuudio	15.25 Reisle minuga:	23.05 Urgne ma Siber:	13.05 Kunstihetk: Konrad	21.40 Esimene stuudio
14.35 Ehitades Eestit:	22.40 Jaanna Lumileyga	16.25 Reisle minuga:	23.05 Urgne ma Siber:	13.05 Kunstihetk: Konrad	21.40 Esimene stuudio
Vivat, academi!	22.40 Jaanna Lumileyga	17.00 Akтуаalne kaamera	23.05 Urgne ma Siber:	13.05 Kunstihetk: Konrad	21.40 Esimene stuudio
15.35 Esimene stuudio*	23.25 Wend Weis: Padar	17.05 Õnne 13	23.05 Urgne ma Siber:	13.05 Kunstihetk: Konrad	21.40 Esimene stuudio
16.00 Ajavaod. Riigi mehed: Mihkel Pung	23.55 Ringvaade*	17.35 31. jaoskond	23.05 Urgne ma Siber:	13.05 Kunstihetk: Konrad	21.40 Esimene stuudio
16.30 Reisle minuga:	00.05 Reisle minuga:	18.00 31. jaoskond	23.05 Urgne ma Siber:	13.05 Kunstihetk: Konrad	21.40 Esimene stuudio
Fuerteventura	01.25 Pealtnäggja	18.20 Laulu lugu: Linda	23.05 Urgne ma Siber:	13.05 Kunstihetk: Konrad	21.40 Esimene stuudio
17.00 Akтуаalne kaamera	02.10 Osoon	18.30 Akтуаalne kaamera	23.05 Urgne ma Siber:	13.05 Kunstihetk: Konrad	21.40 Esimene stuudio
17.05 Õnne 13	02.43 ERR.ee uudised	19.00 Ringvaade	23.05 Urgne ma Siber:	13.05 Kunstihetk: Konrad	21.40 Esimene stuudio

ETV 2

07.00 Dzungliässad*	17.40 Rebased ja mägrad:
07.10 Tüps ja Tim*	Meeskonnavaalm
07.20 Hommikku-Hannes*	17.50 Rebased ja mägrad
07.35 Väike printsess*	18.00 Magus molekul:
07.45 Nõps ja Mik*	Muna
07.55 Mik-Mikk ja seenerahvas*	18.15 Fikskud
08.10 Põrsas Peppa*	18.20 Rantõs
08.15 Vahvad jänkud	18.45 NOVA*
08.20 Lepatriinu ja Musta kassi imelised lood*	19.00 Heelium*
08.45 NOVA*	19.00 Heelium*
09.00 Ringvaade*	19.10 Vägev värik!
10.00 On meie aeg - 1951:	19.15 Pakasepõnnid
Südasuvi	19.20 Orametsa lood
10.45 Rännud ehtsate	19.40 Kõnnumaalased:
maitsete maal	Kõhapiük
11.10 Saladuslik Afriika:	20.05 Martin Clunesiga
Botswana	Väike ookeani saartel:
11.40 Maahommiku lood:	Gal'pagose saar
Voores mõis	20.55 Ajalugu vie
12.00 Riigikogu infotund	minutiga: Kristaliöö
14.02 ERR.ee uudised	21.00 Akтуаalne kaamera
15.30 Operatsioon Ai	21.00 Kultuuriuudis.
16.00 Dzungliässad	21.00 Kultuuriuudis.
16.10 Nõps ja Mik*	22.00 Prantsuse filmiõhtu.
Remontil vajav loss	Katsumus
16.20 Väike printsess	23.40 Kõnnumaalased:
16.30 Südasuva Okidos	Kõhapiük*
16.45 NOVA	00.10 Angela Merkeli
17.00 Heelium	fenomen
17.15 Tüps ja Tim	01.10 Põnn*
17.25 Põrsas Peppa	02.10 Kultuuriuudis.
17.30 Mik-Mikk ja seenerahvas	02.45 ERR.ee uudised

Kanal 2

06.00 Reporter*	17.55 Postimehe uudised
07.00 Vana silla saladus*	18.00 Kelgukoerad
08.00 Mägidoktor: Nii	19.00 Reporter
heas küi halvast*	20.00 Naised vormis
09.00 Õhtu!	21.00 Õhtu!
10.00 Kelgukoerad*	22.00 Heeringas Veenuse
11.00 Komissar Rex:	õlal
Caravaggio needus	22.30 Naistevangla: oranž
12.00 Kuuuurija	on uus must
13.05 Täistund*	23.45 Triiviad. Drama
14.05 Meie aasta Hiinas:	19.10 Kadunud poeg
Külas Siberi sõprade	02.20 Meie aasta Hiinas:
14.55 Postimehe uudised	Külas Siberi sõprade
15.00 Vana silla saladus	15.00 Naistevangla: oranž
15.55 Postimehe uudised	on uus must*
16.00 Igavene armastus	04.00 Heeringas Veenuse
16.55 Postimehe uudised	õlal*
17.00 Mägidoktor:	04.25 Postimees.ee
Mürgistuse ilmingud	05.35 Kodus ja võõrsil*

TV 3

06.10 Lasteka hommik:	19.00 Stuudio
Leo Da Vinci. Kuidas	20.00 Suur lotokolma-
tähtsustada lohet. Jänku	päev: Rooside sõda
Juss. Saabastega kassi	21.00 Võimalik vaid
seiklused	Venemaal
08.00 Suletud uste taga:	21.30 Eesti selgetnäggjate
Kosjasobitajast ema*	teleproov
09.00 Stuudio*	23.05 Kuradi kõri
10.00 Suletud uste taga*	00.05 Berlin
11.00 Läbi suve Taaviga	01.00 Eesti selgetnäggjate
11.50 Rosamunde Pilcher:	teleproov*
Armastuse suvi	02.40 Suur lotokolma-
14.00 Laser*	päev: Rooside sõda*
15.05 Kiirabi	03.40 Võimalik vaid
16.15 Kirgide torm	Venemaal*
17.25 Suletud uste taga:	04.00 Seitsmesed uudised
Ema ajab äri	04.30 Stuudio*
18.30 Seitsmesed uudised	05.20 Kiirabi*

Vikerraadio

05:30 Vikerhommik	16:15 Andres Oja
Margit Kilumets ja	18:00 Päevakaja
Janelek Luts	18:45 Hiiu keelesead
10:05 Huvitaja Krista Taim	uudised
11:30 Järjeüht Vikeraad, III	19:05 Meediatund*
12:00 Keskpäevased	20:05 Sport
uudised	00:45 Õhtujuht lastele
12:15 Uudis+ Madis	21:05 Kajakalood*
Hindre	22:05 Sport
14:05 Meediatund Tarmu	22:30 Järjeüht*
Tammerk	23:00 Luuluruum
15:00 Pärastlõunased	00:00 Kauamängiv*
uudised	01:00 Huvitaja*
15:15 Kauamängiv	02:00 Meediatund*
16:05 Kultuuriuudised	02:50 Oõmusika

06.55 Terevisioon	Mägi, Alvine Käppa portree
09.05 31. jaoskond*	21.00 Akтуаalne kaamera
09.30 31. jaoskond*	21.30 Sport
09.50 Terevisioon*	21.40 Esimene stuudio
12.05 Piliitloos	22.05 Ajujaht
13.00 Tihendamisi:	22.05 Ajujaht
Kaarma Peeter-Pauli kirik	22.05 Ajujaht
13.05 Õnne 13*	23.05 Urgne ma Siber:
13.35 Maahommiku lood:	23.05 Urgne ma Siber:
Mobileline õunamahla tehas	23.05 Urgne ma Siber:
13.50 Kutsikate imeline maailm*	23.05 Urgne ma Siber:
14.35 Ehitades Eestit:	23.05 Urgne ma Siber:
Vivat, academi!	23.05 Urgne ma Siber:
15.35 Esimene stuudio*	23.05 Urgne ma Siber:
16.00 Ajavaod. Riigi mehed: Mihkel Pung	23.05 Urgne ma Siber:
16.30 Reisle minuga:	23.05 Urgne ma Siber:
Fuerteventura	23.05 Urgne ma Siber:
17.00 Akтуаalne kaamera	23.05 Urgne ma Siber:
17.05 Õnne 13	23.05 Urgne ma Siber:

ETV 2

07.00 Dzungliässad*	17.30 Mikk-Mikk ja seene-
07.10 Tüps ja Tim*	rahvas
07.20 Hommikku-Hannes*	17.45 Rebased ja mägrad
07.35 Väike printsess*	17.55 Rebecca Maria ja
07.45 Nõps ja Mik*	Rasmus Rändvee. Tee
07.55 Mik-Mikk ja seene-	keju
rahvas*	18.00 Lastetuba:
08.10 Põrsas Peppa*	Mälestused mängudes
08.15 Vahvad jänkud	18.15 Fikskud
08.20 Lepatriinu ja Musta kassi imelised lood*	18.20 Rantõs
08.45 NOVA*	18.45 NOVA*
09.00 Ringvaade*	19.00 Heelium*
10.00 On meie aeg - 1951:	19.10 Vägev värik!
Hilissuvi	19.15 Pakasepõnnid
10.45 Rännud ehtsate	19.20 Orametsa lood
maitsete maal:	19.25 Akтуаalne kaamera
11.10 Saladuslik Afriika:	19.30 Kultuuriuudised
Botswana	19.40 Kõnnumaalased:
11.40 Maahommiku lood:	Toskali isand
Voores mõis	20.05 AegRuum.
12.00 Riigikogu infotund	Pulakatõidul
14.02 ERR.ee uudised	21.00 Akтуаalne kaamera
15.30 Operatsioon Ai	21.00 Kultuuriuudis.
16.00 Dzungliässad	22.00 Kurjatagijad
16.10 Nõps ja Mik*	23.00 Kurjatagijad
Remontil vajav loss	00.00 Teel jalgpalli Mille
16.20 Väike printsess	00.25 Piektrumuk*
16.30 Südasuva Okidos	01.00 Kõnnumaalased:
16.45 NOVA	Toskali isand*
17.00 Heelium	01.40 dokkaader: Hulkurid
17.15 Tüps ja Tim	02.50 Vilen Künnapu*
17.25 Põrsas Peppa	02.50 Heelium
17.30 Mik-Mikk ja seenerahvas	03.23 ERR.ee uudised

Kanal 2

06.00 Reporter*	17.55 Postimehe uudised
07.00 Vana silla saladus*	18.00 Kelgukoerad
08.00 Mägidoktor: Nii	19.00 Reporter
heas küi halvast*	20.00 Naidesmoo
09.00 Õhtu!	21.00 Õhtu!
10.00 Kelgukoerad*	22.00 Heeringas Veenuse
11.00 Komissar Rex:	õlal
Caravaggio needus	22.30 Naistevangla: oranž
12.00 Kuuuurija	on uus must
13.05 Täistund*	23.45 Triiviad. Drama
14.05 Meie aasta Hiinas:	19.10 Kadunud poeg
Külas Siberi sõprade	02.20 Meie aasta Hiinas:
14.55 Postimehe uudised	Külas Siberi sõprade
15.00 Vana silla saladus	15.00 Naistevangla: oranž
15.55 Postimehe uudised	on uus must*
16.00 Igavene armastus	04.00 Heeringas Veenuse
16.55 Postimehe uudised	õlal*
17.00 Mägidoktor:	04.25 Postimees.ee
Mürgistuse ilmingud	05.35 Kodus ja võõrsil*

TV 3

06.10 Lasteka hommik:	19.00 Stuudio
Leo Da Vinci. Kuidas	20.00 Suur lotokolma-
tähtsustada lohet. Jänku	päev: Rooside sõda
Juss. Saabastega kassi	21.00 Võimalik vaid
seiklused	Venemaal
08.00 Suletud uste taga:	21.30 Eesti selgetnäggjate
Kosjasobitajast ema*	teleproov
09.00 Stuudio*	23.05 Kuradi kõri
10.00 Suletud uste taga*	00.05 Berlin
11.00 Läbi suve Taaviga	01.00 Eesti selgetnäggjate
11.50 Rosamunde Pilcher:	teleproov*
Armastuse suvi	02.40 Suur lotokolma-
14.00 Laser*	päev: Rooside sõda*
15.05 Kiirabi	03.40 Võimalik vaid
16.15 Kirgide torm	Venemaal*
17.25 Suletud uste taga:	04.00 Seitsmesed uudised
Ema ajab äri	04.30 Stuudio*
18.30 Seitsmesed uudised	05.20 Kiirabi*

Vikerraadio

05:30 Vikerhommik	16:15 Andres Oja
Kadri Põlendik ja Johannes Voltri	18:00 Päevakaja
10:05 Huvitaja Krista Taim	18:45 Hiiu keelesead
11:30 Järjeüht Vikeraad, IV	uudised
12:00 Keskpäevased	19:05 Meediatund*
uudised	20:05 Sport
12:15 Uudis+ Lauri Varik	00:45 Õhtujuht lastele
14:05 Meediatund Tarmu	21:05 Kajakalood*
Tammerk	22:05 Sport
15:00 Pärastlõunased	22:30 Järjeüht*
uudised	23:00 Luuluruum
15:15 Kauamängiv	00:00 Kauamängiv*
16:05 Kultuuriuudised	01:00 Huvitaja*
16:15 Andres Oja	02:00 Meediatund*
	02:50 Oõmusika

06.55 Terevisioon	17.05 Õnne 13
09.05 31. jaoskond*	17.35 31. jaoskond
09.30 31. jaoskond*	18.00 31. jaoskond
09.50 Terevisioon*	18.20 Laulu lugu: Lootus
12.05 Piliitloos	18.30 Akтуаalne kaamera
13.00 Tihendamisi:	19.00 Ringvaade
Kaarma Peeter-Pauli kirik	20.00 Orkestri mängud
13.05 Õnne 13*	21.00 Akтуаalne kaamera.
13.35 Maahommiku lood:	21.30 Sport
Mobileline õunamahla tehas	21.40 Krimireede:
13.50 Kutsikate imeline maailm*	21.40 Krimireede:
14.35 Ehitades Eestit:	21.40 Krimireede:
Vivat, academi!	21.40 Krimireede:
15.35 Esimene stuudio*	21.40 Krimireede:
16.00 Ajavaod. Riigi mehed: Mihkel Pung	21.40 Krimireede:
16.30 Reisle minuga:	21.40 Krimireede:
Fuerteventura	21.40 Krimireede:
17.00 Akтуаalne kaamera	21.40 Krimireede:
17.05 Õnne 13	21.40 Krimireede:

ETV 2

07.00 Dzungliässad*	17.00 Heelium
07.10 Tüps ja Tim*	17.15 Indiaanipoiss Yakari
07.20 Hommikku-Hannes*	17.25 Põrsas Peppa
07.35 Väike printsess*	17.35 Sillipoiss Alfredi
07.45 Nõps ja Mik*	salapärsed seiklused
07.55 Mik-Mikk ja seene-	17.45 Rebased ja mägrad
rahvas*	17.55 Mängime arstli:
08.10 Põrsas Peppa*	Diabete
08.15 Vahvad jänkud	18.00 Muumiõru lood
08.20 Rantõs	18.20 Kõikloom
08.45 NOVA*	18.30 Homme põgeneme
09.00 Ringvaade*	19.00 Mina ja Miia
10.00 On meie aeg - 1951:	19.25 Akтуаalne kaamera
Hilissuvi	(viipekeeles)
10.45 Rännud ehtsate	19.30 Kultuuriuudised
maitsete maal:	19.40 Kõnnumaalased:
11.10 Saladuslik Afriika:	Tuuline meri
Botswana	20.05 JUUS: Hiina kurjuse
11.40 Lahutus Eesti moodi:	keisrinna. Dokfilm
ikka positiivset	21.00 Akтуаalne kaamera.
12.10 Kultuuriuudis.	21.30 Koomikud ja
12.10 Kultuuriuudis.	küsimused
12.40 Teel jalgpalli Mille	22.00 Kinkklassika: Hirm
13.11 ERR.ee uudised	13.20 ERR.ee uudised
13.20 Kurjatagijad	14.30 Hansuke ja Greteke*
13.30 Kurjatagijad	15.30 Ninjakunstnik
00.00 Teel jalgpalli Mille*	Tuuline meri*
00.25 Piektrumuk*	00.30 Prantsuse filmiõhtu.
01.00 Kõnnumaalased:	Katsumus*
Toskali isand*	02.10 ERR.ee uudised
01.40 dokkaader: Hulkurid	
02.50 Vilen Künnapu*	
02.50 Heelium	
03.23 ERR.ee uudised	

Kanal 2

06.00 Reporter*	lood
07.00 Vana silla saladus*	17.55 Postimehe uudised
08.00 Mägidoktor: Isad	18.00 Kelgukoerad
09.00 Õhtu!	19.00 Reporter
10.00 Kelgukoerad*	20.00 Naidesmoo
11.00 Laura müsteeriumid	21.00 Õhtu!
12.00 Kolm naist karavanis	22.00 Jälg
13.05 Naidesmoo	22.30 Naistevangla: oranž
14.05 Meie aasta Hiinas:	on uus must
Matriarhaat ja pilkiri	23.45 Varaste kuningas
14.55 Postimehe uudised	01.45 Meie aasta Hiinas:
15.55 Postimehe uudised	Maailma vanim tsivilisat-
16.00 Igavene armastus	sioon - Hiina
16.55 Postimehe uudised	02.25 Naistevangla: oranž
17.00 Mägidoktor: Kehvad	on uus must*
	03.25 Jälg*
	03.50 Postimees.ee
	05.35 Kodus ja võõrsil*

TV 3

06.10 Lasteka hommik:	16.15 Kirgide torm.
Leo Da Vinci. Troidle pidu.	17.25 Suletud uste taga:
10.00 Järjeüht Vikeraad, V	Armu muutub fuuriks
11:30 Järjeüht Vikeraad, VI	18.30 Seitsmesed uudised
12:00 Keskpäevased	19.00 Stuudio
uudised	20.00 Vallalike kaunitar
12:15 Uudis+ Arp Müller	21.35 KINO3: Põnnud
14:05 Meediatund	professor 2. Komöödia
15:00 Pärastlõunased	23.55 Rannamäng*
uudised	00.05 Tantsud tähtedega*
15:15 Kauamängiv	03.10 Hea koht:
16:05 Kultuuriuudised	03.50 Võõrkiik*
16:15 Owe Peterselli show	04.00 Seitsmesed uudised

Vikerraadio

05:30 Vikerhommik	16:15 Kirgide torm.
Märt Treier	17.25 Suletud uste taga:
10:05 Huvitaja Jakob	Armu muutub fuuriks
11:30 Järjeüht Vikeraad, V	18.30 Seitsmesed uudised
12:00 Keskpäevased	19.00 Stuudio
uudised	20.00 Vallalike kaunitar
12:15 Uudis+ Arp Müller	21.35 KINO3: Põnnud
14:05 Meediatund	professor 2. Komöödia
15:00 Pärastlõunased	23.55 Rannamäng*
uudised	00.05 Tantsud tähtedega*
15:15 Kauamängiv	03.10 Hea koht:
16:05 Kultuuriuudised	03.50 Võõrkiik*
16:15 Owe Peterselli show	04.00 Seitsmesed uudised

KUHU MINNA

REEDL, 4. novembril	TEISIPÄEVAL, 15. novembril
• Suuremõisa lossis kl 20 giidituur. Kaasa võtta taskulamp.	• Kärkla Linnaraamatukogus kl 17.30 Tervise toetamine toiduga. Nõuandeid jagab tootmisnõustaja Aire Tammsaar: mis on tasakaalustatud toitumine, kuidas ennast toetada toiduga ärevuse ja depressiooni korral, laste tootmis-harjumuste kujundamine
ESMASPÄEVAL, 7. novembril	• Kärkla kultuurikeskuse kinosaalis kl 17.30 Elanikkonnakaitse teemaõhtu.
• Hiiumaa malevkonnohooones (Väike-Sadama 14, Kärkla) kl 16 Kaitseleidu noortekorraldustoonide koondus.	• Hiiumaa muuseumi Pikas Majas kl 18 Tantsuõhtu „Kui Mardid kohtuvad Kadriega“. Varbad tantsutab soojaks Hiium

REEDE, 4. november

Pilves, paiguti lühiajaliste selgimistega ilm. Kohati sajab vihma. Puhub lõuna- ja kagutuul 3–8, pärastlõunal saartel puhanguti 12 m/s. Õhutemperatuur on 6..10°C.

LAUPÄEV, 5. november

Pilvkate tiheneb, õhtul jõuab saartele sadu ja levib mandrile. Puhub kagutuul 5–10, saartel tugevneb 8–14, puhanguti kuni 20 m/s. Õhutemperatuur on 4..9°C.

PÜHAPÄEV, 6. november

Pilves selgimistega ilm. Kohati sajab vähest vihma. Puhub edela- ja läänetuul 3–9, rannikul puhanguti kuni 12 m/s. Õhutemperatuur on 6..11°C.

REKLAAM • TEATED

Meile tuleb külla Kuulmisbuss!

17. novembril kell 13.00-18.00
Kärdla Kultuurikeskus, Rookopli 18

18. novembril kell 10.00-15.00
Käina, Hiiu mnt 1d

Kuulmisnõustajad

- mõõdavad teie kuulmistaset
- annavad nõu, mida teha, kui kuulmine on halvenenud
- hooldavad kuuldeaparaate.

Teenustasu annetusena
Registreerimine: 55540899, vaegkuulmine.hiiumaa@gmail.com

www.vaegkuuljad.ee

VANA BASKINI TEATER

Neil Simoni komöödia

UUS PEATÜKK

Lavastaja Erki Aule
Kunstnik Elisa Sinisalu

16.11. kl. 19.00
Kärdla Kultuurikeskus

Lauri Liiv
Kaili Närep
Tarvo Krall
Küllä Reinumägi

Piletid müügil Piletilevis,
Piletimaailmas ja kohapeal.

Tallinn

Jalatsite ja sokkide suurmüük

4. novembril kl 9–17 Käinas
5. novembril kl 9–13.30 Kärdla turul

Hinnad soodsad!

Loodusõhtu

VALGEST VALGESSE

Teile laulab
NELE-LIIS VAIKSOO

10. november 2022
Kell 18.00
Palade LHK Kivimaja
Pilet 10 eurot

12. novembril kell 14
Kärdla Kultuurikeskuses

ISADEPÄEVA TÄNUÜRITUS

kontsert Kärdla õpilastelt
aasta isa väljakuulutamise
kohvilaud

Tänuüritus on tasuta

Korraldavad Hiiumaa naiskodukaitsjad
Kujunduses on kasutatud Palade kooli õpilaste joonistusi. Autorid Karel, Silver, Victoria ja Liisa.

KERTTU SPORT

PALJU HÄID PAKKUMISI!

JOPED JA MANTLID

DIDRIKSONS, RINO & PELLE, NIKE,
ICEPEAK, FIVE SEASONS, TOM TAILOR

TULE TUTVUMA!

463 2130, Kärdla Sadama 15

VANAMETALLI kokkuost

Vaata hinda ja küsi lisa
www.taebauto.ee
tel 5699 7660

Hiiumaa jäätmejaamas
Käina osavallas

Transpordivõimalus
rauaveoks.

Akude ja autoromude
ost ning arvelt
kustutamine.

E-R 9–16
L, P suletud

IGAL PÜHAPÄEVAL

Jumalateenistus
kl 11:00

Hea Sõnumi Ring
kl 16:30
lastele vanuses 4-12 a (TASUTA)

Aadress:
Lootuse 2, Käina
Info: 56906156 Urmas Elmi

IGAÜKS ON OODATUD!

KEESTI KRISTLIK
NELIPÜHI KIRIK
KÄINA OSADUS

SIIN VÕIKS OLLA SINU REKLAAM!

HIIU LEHT

Ära maga maha,
telli leht ja saad teada,
mis Hiiumaal uudist!

Kas novembris jõuab ajaleht sinu postkasti?

hiuleht@hiuleht.ee
Tel 463 2198, 463 2199